

LIST PIOTRA DO FILIPA*(Epistula Petri ad Philippum, Nag Hammadi Codex VIII 2)*

WSTĘP

List Piotra do Filipa (NHC VIII, p. 132, 10-140, 27) razem z innymi pismami „Piotrowymi” w bibliotece z Nag Hammadi – *Dziejami Piotra i Dwunastu Apostołów* (NHC VI, 1) i *Apokalipsą Piotra* (NHC VII, 3) – podbudowują autorytet Apostoła w kręgach chrześcijańskich gnostyków¹. Filip apostoł ukazany jest tu wyraźnie jako niżej stojący: przyjmuje upomnienie ze strony Piotra i okazuje mu posłuszeństwo. Jeśli chodzi o formę literacką, to utwór ten nawiązuje do listu. List jednak stanowi tylko zewnętrzną formę, bo brak mu typowego dla niego zakończenia. Tekst *Listu* zamienia się szybko w formę dialogu objawiającego (134, 9138, 7) ze Zmartwychwstałym, a następnie w rozmowę uczniów i dialog z Jezusem (137, -139, 4). Na rozmowę uczniów Piotr odpowiada dłuższą wypowiedzią (139, 4-140, 1). Tekst kończy się wizją i przyjęciem Ducha (140, 1-13). Następuje ponowne objawienie się Jezusa (140, 13-27) i rozesłanie uczniów (140,32-27). W *Liście* można znaleźć wiele wpływów z *Dziejów Apostolskich* (Dz 1-12), jak na przykład nawiązanie do opisu kazania Piotra i wyznania Chrystusa (por. p. 139, 15 i nn). Całość ma jednak wyraźnie gnostycką wymowę, choć brak w utworze wykładu gnostyckiej mitologii, prócz kilku aluzji do mitu upadku i jego skutków. Pojawia się natomiast typowy katalog pytań (134, 18 i nn), przypominający podobny z *Excerpta ex Theodoto*. Odpowiedź na nie formowała podstawową treść gnozy.

Częste aluzje do gromadzenia się, zbierania i rozproszenia, są być może odzwierciedleniem sytuacji albo wśród gnostyków, albo między gnostykami a ludźmi Kościoła. Wyraźnie gnostycką wymowę ma jednak deklaracja o śmierci Jezusa, który według gnostyków cierpiał (138, 16. 18; 139, 16-20)

¹ Por. szerzej na ten temat, K. Berger, *Unfehlbare Offenbarung. Petrus in der gnostischen und apokalyptischen Offenbarungsliteratur*, w: *Kontinuität und Einheit. Festschrift F. Mußner*, hrsg. P.G. Müller – W. Stenger, Freiburg 1981, 261-326.

i dlatego także gnostycy winni cierpieć (134, 8 i nn.) i występować przeciw archontom (135, 2; 137, 10 i nn). Być może jest to także aluzja do prześladowań gnostyków ze strony Kościoła, albo władz świeckich. Ostatni wydawca i tłumacz *Listu* H.G. Bethge dzieli jego tekst na następujące mniejsze odcinki²:

p.132,1-11	Tytuł pisma
p.132,12-133,8	„List”
p.133,8-11	Reakcja Filipa na <i>List</i>
p.133,12-134,9	Zebranie apostołów na Górze Oliwnej
p.134,9-18	Objawienie się Jezusa Chrystusa
p.134,18-137,13	Rozmowa z uwielbionym Jezusem
+ 137,13-138,3	Chrystus z apostołami
p.134,20-135,2	Katalog podstawowych pytań
p.135,3-8	Początek mowy Jezusa Chrystusa
p.135,8-136,15	Pierwsza odpowiedź Jezusa
p.136,16-137,4	Druga odpowiedź Jezusa
p.137,4-9	Trzecia odpowiedź Jezusa
p.137,10-13	Czwarta odpowiedź Jezusa
p.137,13-138,3	Ponowne pytanie i odpowiedź Jezusa
p.138,3-7	Zakończenie objawienia się Jezusa Chrystusa
p.138,7-139,4	Rozmowa w czasie drogi
p.139,9-13	Słowa Piotra do współuczniów
p.139,13-140,1	Mowa Piotra
p.139,15-21	Odtworzenie wyznania w Jezusa Chrystusa
p.139,21-28	Interpretacja tego wyznania
p.139,28-140,1	Pareneza
p.140,1-13	Modlitwa, cudowne znaki, rozdzielenie apostołów
p.140,13-15	Wspólna modlitwa
p.140,15-23	Chrystofania
p.140,23-27	Zakończenie <i>Listu</i> .

Koptyjski tekst *Listu* został wydany już trzykrotnie: J. Ménard, *La lettre de Pierre à Philippe. Texte établi et présenté ...*, Bibliothèque Copte de Nag Hammadi 1, Québec 1977; F. Wisse – M.W. Meyer, w: J.H. Sieber (wyd.), *Nag Hammadi Codex VIII. Nag Hammadi Studies 31*, Leiden 1991, 227-251; H.G. Bethge, *Der Brief des Petrus an Philippus. Ein neutestamentliches Apokryphon aus dem Fund von Nag Hammadi* (NHC VIII, 2), TU 141, Berlin 1997, 248 ss. Tłumaczenia polskiego dokonano na podstawie wydania J. Ménarda, które jednak zostało skorygowane według ustaleń Bethgego. W wydaniu Bethgego znajdziemy prócz odniesień do wydań Ménarda i Meyera, także obszerny

² *Der Brief des Petrus an Philippus. Ein neutestamentliches Apokryphon aus dem Fund von Nag Hammadi* (NHC VIII, 2), herausgegeben, übersetzt und kommentiert von Hans-Gebhard Bethge, Berlin 1997, 16.

komentarz do tekstu (dz. cyt. s. 53-151) oraz aneksy wskazujące na apokryficzny charakter tego utworu. W przedstawianym tu tłumaczeniu polskim zrezygnowałem z komentarza, który zostanie przygotowany w publikacji poświęconej całości pism z Nag Hammadi. Niech ta skromna publikacja będzie wyrazem szacunku do Jubilata, Ks. Prof. dra hab. Emila Stanauli, któremu tom studiów „Vox Patrum” in honorem poświęcamy.

PRZEKŁAD*

Piotr, apostoł Jezusa⁴ Chrystusa do Filipa, naszego brata⁴ umiłowanego i współapostoła (132, 15) i do braci, którzy są z tobą: Bądź pozdrowiony !⁴ Pragnę, abyś wiedział, nasz bracie⁴, że otrzymaliśmy polecenie od⁴ Pana naszego i Zbawcy⁴ całego świata, abyśmy się (20) zebrali, abyśmy nauczali⁴ i głosili kazania w (służbie) zbawienia⁴, które zostało nam przyobiecane przez (133, 1) Pana naszego, Jezusa Chrystusa. Ty jednak⁴ oddaliłeś się od nas i⁴ nie pragniesz, abyśmy się zebrali⁴. A winniśmy się dowiedzieć, w jaki (5) sposób mamy się podzielić, aby nieść dobrą nowinę⁴. Obyś więc uznał za słuszne, nasz bracie⁴, i przybył stosownie do poleceń naszego Boga⁴, Jezusa.

Gdy więc otrzymał⁴ Filip (to pismo) i gdy je przeczytał (10), wybrał się w drogę do Piotra⁴ promieniejąc z radości⁴. Tak więc Piotr zebrał także⁴ pozostałych (apostołów). Weszli na⁴ Górę zwaną Oliwną (15), gdzie mieli zwyczaj zbierać się (wcześniej) z Błogosławionym⁴ Chrystusem, gdy był jeszcze w ciele⁴. Gdy więc apostołowie się zebrali i (20) rzucili się na (kolana), modlili⁴ się w te oto słowa: „Ojczy, Ojczy⁴, Ojczy światłości ! Ty, do którego należą Niezniszczalni⁴ wysłuchaj nas, tak, jak (25) znalazłeś upodobanie w Twym Synu⁴, świętym Jezusie Chrystusie. On to⁴ stał się dla nas światłem (134, 1) w ciemności ! Tak wysłuchaj nas”!⁴ I jeszcze raz oddali się⁴ modlitwie mówiąc te słowa: „Synu żywota, Synu (5) nieśmiertelności, który przebywasz⁴ w światłości, Synu, Chrystusie⁴ nieśmiertelności, nasz Zbawicielu⁴ umocnij nas, bo zwrócili się⁴ przeciw nam, aby nas zabić”. Wówczas (10) objawiła się wielka światłość⁴, taka, że Góra zajaśniała⁴ przez zjawienie się Tego, który się⁴ objawił. I głos wołał⁴ do nich mówiąc: (15) „Posłuchajcie mych słów, przychodzę⁴, aby mówić do was. Dlaczego mnie szukacie ?⁴ Jestem Jezus Chrystus, który trwa⁴ z wami na wieki”. Wówczas⁴ apostołowie odrzekli (20) mówiąc : „Panie⁴, pragniemy

* Przekładu dokonano na podstawie tekstu wydanego przez J. Ménarda, *La lettre de Pierre Philippe*, Québec 1977. W tekście tłumaczenia zaznaczyłem strony i wiersze, co 5 wierszy, oraz poszczególne wiersze przez znak ⁴, że w tym mniej więcej miejscu kończy się poprzedni i zaczyna wiersz następny; mniej więcej, gdyż nie da się dokładnie oddać miejsca koptyjskich wierszy w polskim tłumaczeniu o innej składni zdania. Słowa w nawiasach półokrągłych () są dodane przez tłumacza dla lepszego zrozumienia treści, zaś w nawiasach prostokątnych [] – rekonstrukcje, ewentualnie braki tekstu.

pojąć Pustką eonów i Twoją Pełnię, a poza tym, w jaki sposób⁴ zostaliśmy zatrzymani w tym miejscu (naszego) pobytu ? (25) oraz, w jaki sposób przybyliśmy na to miejsce ?⁴ oraz, w jaki sposób się stąd wydostaniemy ?⁴ i, w jaki sposób posiadamy (135, 1) moc wypowiedzi ? oraz, dlaczego moce walczą przeciw nam ?⁴ Wówczas doszedł do nich głos ze światłości mówiący: (5) „Wy sami jesteście tymi, którzy świadczą⁴, że ja wam (już) to wszystko powiedziałem⁴, ale z powodu waszej niewiary⁴ powiem to jeszcze raz. W sprawie Pustki eonów: Oto (10) czym jest Pustka: Gdy nieposłuszeństwo i brak rozwagi⁴ matki się objawiły, wówczas⁴ wbrew rozporządzeniu Wielkości⁴ Ojca, postanowiła (15) ustanowić (sobie) eony, i gdy⁴ przemówiła, ukazał się⁴ Authades. Gdy zaś (w ten sposób) utraciła⁴ część (światłości), pochwyił ją⁴ Authades. I tak powstała (20) Pustka. I to jest Pustka⁴ eonów. A gdy Authades⁴ przyjął ową część (światłości) zasiał ją⁴ i tak ustanowił nad nią⁴ moce i potęgi (25) i uwięził ją wśród⁴ martwych eonów. I tak⁴ wszystkie moce świata się⁴ cieszyły, że zostały stworzone (przez niego) (136, 1). Tymczasem one nie znają Ojca⁴ preegzystującego, co więcej, są⁴ wobec niego obce, a⁴ (znają tylko tego), który został obdarzony mocą (5), częścią go więc i błogosławią. On⁴ zaś, Authades, stał się pysznym z powodu (tego) błogosławieństwa (jego) mocy. Stał się zazdrosnym i zapragnął⁴ stworzyć obraz w miejsce (innego) obrazu (10) i postać w miejsce (innej) postaci. Nakazał więc mocom, aby⁴ jego siłą utworzyły⁴ martwe ciała. I tak one powstały⁴ z niepodobieństwa (15) oglądu, który się objawił⁴ odnośnie Pełni – bo to ja nią jestem.⁴ Zostałem wysłany do ciała⁴ z powodu zagubionego nasienia.⁴ Zstąpiłem więc do ich tworu (20) martwego. Oni zaś nie⁴ rozpoznali mnie. Myśleli o mnie⁴, że jestem martwym człowiekiem, ale ja⁴ mówiłem (tylko) z tym, który do mnie należy. On zaś⁴ słuchał mnie tak, jak wy (20) mnie dzisiaj słuchacie.⁴ I dałem mu moc, aby wszedł do dziedzictwa⁴ swego Ojcostwa. Ja zabrałem (137,) [od niego Pustkę], został wypełniony⁴ [w swej doskonałości], co do swego zbawienia. Ponieważ⁴ zaś zaistniała Pustka, to zaistniała⁴ także Pełnia. Co się tyczy tego (5) że zostaliście uwięzieni, wy właśnie,⁴ gdyż należycie do mnie. Jeśli zaś⁴ zdejmiecie z siebie to, co jest zepsuciem,⁴ wtedy staniecie się światłami⁴ wśród martwych ludzi. (10). Co się tyczy tego, że walczyliście z mocami,⁴ to dlatego, że one nie zaznają odpoczynku⁴ tak, jak wy, ponieważ one nie chcą,⁴ abyście byli zbawieni”.

Wówczas⁴ apostołowie upadli jeszcze raz na kolana i⁴ (15) rzekli: „Panie, naucz nas⁴ jak mamy walczyć z archontami, gdyż⁴ archonci górują nad nami”. Wówczas⁴ rozległ się głos i doszedł do nich⁴ od tego, który się objawił, (głos) który mówił (25) w te słowa: „Co do was, to oto jak⁴ macie ich zwalczać – bo archonci⁴ zwalczają wewnętrznego człowieka – wy⁴ więc macie ich zwalczać w ten sposób:⁴ zbierzcie się i nauczajcie na świecie (20) o zbawieniu w obietnicy i⁴ przepaszcie się w mocy⁴ mego Ojca i wyjawcie⁴ swą prośbę, a on, Ojciec⁴ wspomże was, tak jak (30) wspomógł was, gdy mnie wysłał (138, 1). [Nie bójcie się ...],⁴ jak wam przedtem mówiłem,⁴ gdy byłem w ciele”.

Wówczas spadła błyskawica i grom (5) z nieba, a ten, kto się im⁴ objawił na tym miejscu, tak został⁴ porwany do nieba. Wówczas⁴ apostołowie złożyli dzięki⁴ Panu we wszelkich błogosławieństwach (10) i udali się na powrót do Jeruzolimy.⁴ Schodząc zaś rozmawiali między sobą⁴ w drodze o światłości,⁴ która się objawiła i wywiązała⁴ się (taka oto) rozmowa na temat Pana: (15) Mówili: jeśli nawet on sam⁴ będąc Panem cierpiał,⁴ to ileż (bardziej) my.⁴ Odezwał się Piotr i rzekł:⁴ „On cierpiał z powodu nas⁴ i trzeba abyśmy i my sami (20) cierpieli z powodu naszej małości”.⁴ Wówczas doszedł ich głos mówiący: „Mówiłem wam⁴ wiele razy, że trzeba, abyście⁴ cierpieli, trzeba, aby (25) was zaprowadzono do synagog⁴ i przed przywódców⁴ i tak, abyście cierpieli. Ten⁴ zaś, kto nie będzie cierpiał ani⁴ (139, 1) [... nie będzie]⁴ [... ani mój] Ojciec⁴, [...] aby i on⁴ [...]. Apostołowie zaś (5) ucieszyli się bardzo i poszli⁴ do Jeruzolimy, weszli do świątyni⁴ i nauczali o zbawieniu w imię⁴ Pana Jezusa Chrystusa. I uzdrowili⁴ wielu. Piotr zaś otworzywszy usta (10) rzekł do swoich uczniów: „Zaprawdę⁴ Pan nasz Jezus, gdy był w ciele,⁴ nie ukazał nam wszystkiego. To on bowiem⁴ zstąpił. Bracia moi, słuchajcie mego głosu!⁴ I został napełniony Duchem świętym (15) i przemówił w ten sposób: „Światło nasze, Jezus⁴ zstąpił i został zawieszony (na drzewie), nosił⁴ cierniową koronę i przybrany był⁴ w purpurową szatę i przybito⁴ go do drzewa i został pogrzebany (20) w grobie i powstał spośród⁴ martwych. Bracia moi, Jezus⁴ był (jednak) obcy wobec tego cierpienia!, ale my przecież⁴ cierpieliśmy z powodu wykroczenia matki⁴ i dlatego dokonał on wszystkiego (25) na podobieństwo (cierpienia) wśród nas. Pan⁴ Jezus bowiem, Syn chwały⁴ niezmiernego Ojca, On jest początkiem⁴ naszego życia. Bracia moi, nie⁴ słuchajcie więc tych, co są poza prawem (30) i nie kroczcie w⁴ [...] (140, 1) [...]. Piotr zebrał więc pozostałych (apostołów)⁴ i rzekł: „Panie Jezu Chryste, początku naszego odpocznienia⁴ (5), daj nam ducha⁴ zrozumienia, abyśmy także⁴ dokonali wielkich dzieł”.

Wówczas Piotr⁴ i inni apostołowie spojrzeli⁴ i zostali napełnieni Duchem (10) Świętym, a każdy (z nich)⁴ dokonywał uzdrowień. I rozstali się,⁴ aby głosić Pana⁴ Jezusa, (najpierw jednak) zebrałi się⁴ razem, i gdy ucałowali się (15) rzekli: Amen. Wówczas⁴ objawił im się Jezus i rzekł⁴ do nich: Pokój wam wszystkim, oraz każdemu,⁴ kto uwierzy w imię moje. Gdy pójdziecie (20) objawi się wśród was radość,⁴ łaska i moc. I nie bójcie⁴ się, oto jestem z wami⁴ na wieki”.

Rozdzielili się⁴ apostołowie na (25) cztery (posłania) słowa, aby głosić i poszli⁴ w mocy Jezusa w pokoju.

Z języka koptyjskiego przełożył
i wstępem opatrzył
ks. *Wincenty MYSZOR*